

Věc: Spolupráce obchodníka s cennými papíry s fyzickými a právnickými osobami na základě smluv o zastoupení (smlouva příkazní, mandátní, komisionářská, popř. inominátní), výše úhrady za poskytované služby, výše provize obchodníka s cennými papíry

Podle ust. § 8 odst. 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech ve znění pozdějších předpisů (dále jen “zákon o cenných papírech”), je obchodování s cennými papíry za splnění podmínek stanovených obchodním zákoníkem podnikáním, které spočívá v poskytování služeb uvedených v cit. ustanovení zákona o cenných papírech pod písmeny a) až d). Těmito službami jsou koupě nebo prodej cenného papíru na vlastní účet pro jiného, obstarání koupě nebo prodeje cenného papíru, půjčka cenného papíru nebo její přijetí anebo obstarání půjčky cenného papíru nebo jejího přijetí.

Podle ust. § 45 odst. 1 zákona o cenných papírech může s cennými papíry obchodovat jen osoba, která má k této činnosti povolení Komise pro cenné papíry. Tato osoba je označována zákonem o cenných papírech jako obchodník s cennými papíry. Jiné osoby, které by poskytovaly služby, jež charakterizují obchodování s cennými papíry, bez příslušného povolení Komise pro cenné papíry, by se tímto svým jednáním dopouštěly neoprávněného podnikání a těmto osobám by kromě sankcí ze strany orgánu státního dozoru nad kapitálovým trhem mohlo případně hrozit i uložení trestněprávní sankce podle příslušných ustanovení trestního práva, konkrétně zřejmě za trestný čin neoprávněného podnikání podle ust. § 118 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

Pokud fyzická či právnická osoba má povolení Komise pro cenné papíry k činnosti obchodníka s cennými papíry, je povinna tuto činnost vykonávat v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o cenných papírech. Činnost obchodníka s cennými papíry se s ohledem na charakter jeho činnosti řídí zejména následujícími ustanoveními zákona o cenných papírech.

Obchodník s cennými papíry je povinen v souladu s ust. § 79 odst. 2 zákona o cenných papírech vykonávat svou činnost s odbornou péčí a je povinen v souladu s ust. § 47b odst. 1 písm. a) a b) zákona o cenných papírech jednat kvalifikovaně, spravedlivě a čestně, a to takovým způsobem, aby nedocházelo k narušení průhlednosti kapitálového trhu.

Podle ust. § 45 odst. 3 písm. d) zákona o cenných papírech je jednou z náležitostí žádosti o udělení povolení k obchodování s cennými papíry také uvedení personálních předpokladů pro výkon činnosti obchodníka s cennými papíry, přičemž veškeré změny ve skutečnostech uvedených v ust. § 45 odst. 3 zákona o cenných papírech, tedy i ve skutečnostech týkajících se personálních předpokladů pro výkon své činnosti, je obchodník s cennými papíry povinen oznámit Komisi pro cenné papíry. Obchodník s cennými papíry je tedy povinen zaměstnávat jen osoby dostatečně kvalifikované k poskytování služeb obchodníka s cennými papíry.

Podle uvedené právní úpravy je nutno činnost fyzické osoby, která není zaměstnancem obchodníka s cennými papíry, avšak která na základě vzájemně uzavřené mandátní, příkazní, komisionářské či jiné smlouvy, resp. na základě udělené plné moci uzavírá s třetími osobami smlouvy o obstarání koupě nebo prodeje cenných papírů, posoudit jako činnost spočívající v obstarání koupě nebo prodeje cenných papírů podle ust. § 8 odst. 1 písm. b) zákona o cenných papírech, což je jedna z činností, jež zákon o cenných papírech vymezuje jako obchodování s cennými papíry, k jehož výkonu je třeba povolení Komise pro cenné papíry. Bez příslušného povolení Komise pro cenné papíry vykonává fyzická osoba uvedenou činnost

neoprávněně, přičemž podle ust. § 8 odst. 5 zákona č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, podléhá kontrolnímu oprávnění Komise pro cenné papíry. Uvedená činnost je v rozporu s ust. § 49 odst. 1 zákona o cenných papírech, podle kterého může vykonávat obchodník s cennými papíry své odborné činnosti pouze pomocí fyzické osoby (makléře), která k tomu má povolení Komise pro cenné papíry. Pokud makléř vykonává svou činnost pro obchodníka s cennými papíry, může tuto činnost vykonávat pouze pro jednoho obchodníka s cennými papíry, k němuž musí být v pracovním poměru. U osoby, která není zaměstnancem obchodníka s cennými papíry a která nepochybně vykonává činnost, jež je přímým poskytováním služby obchodníka s cennými papíry, nelze uspokojivě garantovat zabezpečení výkonu těchto služeb s odbornou péčí ve srovnání se zaměstnanci obchodníka s cennými papíry, když přitom personální předpoklady obchodníka s cennými papíry pro výkon jeho činnosti jsou podle ust. § 45 odst. 3 písm. d) zákona o cenných papírech předmětem posouzení ze strany Komise pro cenné papíry při udělování povolení k obchodování s cennými papíry a taktéž změny ve skutečnostech týkajících se personálních předpokladů pro výkon činnosti obchodníka s cennými papíry podléhají podle ust. § 47 odst. 4 zákona o cenných papírech oznamovací povinnosti vůči Komisi pro cenné papíry.

Z hlediska platné právní úpravy je nepřipustná taktéž spolupráce obchodníka s cennými papíry s právnickou osobou, jež nemá povolení obchodovat s cennými papíry, spočívající v uzavírání smluv o koupi nebo prodeji cenných papírů v zastoupení obchodníka s cennými papíry osobami v pracovním nebo obdobném poměru k spolupracující právnické osobě. V uvedeném případě taktéž není rozhodné, zda obchodník s cennými papíry a spolupracující právnická osoba mezi sebou uzavřeli mandátní, komisionářskou či jinou smlouvu. Ohledně právního hodnocení spolupráce obchodníka s cennými papíry s právnickou osobou bez povolení obchodovat s cennými papíry platí veškeré závěry uvedené výše v souvislosti se spoluprací obchodníka s cennými papíry s fyzickými osobami.

Podle ust. § 46 odst. 1 věta druhá zákona o cenných papírech se povolení obchodovat s cennými papíry uděluje na dobu neurčitou a nelze je převést na jinou osobu. Jednání obchodníka s cennými papíry, který vykonává svou činnost prostřednictvím fyzické či právnické osoby způsobem popsáním shora, lze hodnotit jako převod povolení obchodovat s cennými papíry. Uvedeným jednáním dochází k porušení ust. § 46 odst. 1 věta druhá zákona o cenných papírech a Komise pro cenné papíry je za ně oprávněna ukládat sankce podle zákona o cenných papírech.

Co se týká otázky přípustnosti stanovení různé výše poplatků za poskytnutí těchto služeb klientům obchodníkem s cennými papíry v závislosti na náročnosti poskytnuté služby, nutno v této souvislosti vycházet ze zásady výkonu činnosti obchodníka s cennými papíry s odbornou péčí, přičemž tato zásada je promítnuta v příslušných ustanoveních zákona o cenných papírech. Zásada poskytování služeb obchodníka s cennými papíry s odbornou péčí je vyjádřena například i v ust. § 31 odst. 2 zákona o cenných papírech v souvislosti s obstaráváním koupě nebo prodeje cenných papírů, kdy bez ohledu na pokyn klienta je obchodník s cennými papíry povinen prodat cenný papír za cenu vyšší nebo koupit cenný papír za cenu nižší, než která byla uvedena v pokynu klienta, pokud má takovou možnost. Pokud při poskytování služeb obchodník s cennými papíry neporuší zásadu odborné péče a zájmy klientů na úkor zájmů svých či třetích osob, není zde zákonná překážka, která by zabraňovala, aby obchodník s cennými papíry stanovil vyšší poplatků odstupňovaně v závislosti na náročnosti provedené služby téhož druhu v každém konkrétním případě. V zájmu dodržení zásad čestnosti obchodu s cennými papíry a nenarušitelnosti průhlednosti kapitálového trhu je povinen seznamovat obchodník s cennými papíry své klienty před

uzavřením smlouvy se sazebníkem poplatků za jím poskytované služby s dostatečnou specifikací různých příplatků a navýšení ceny za konkrétní poskytovanou službu v závislosti na náročnosti a způsobu poskytnutí služby. Dále je obchodník s cennými papíry povinen dostatečně průkazným způsobem prokázat klientovi účelnost vynaložených nákladů a jejich výši s podrobnou specifikací veškerých účtovaných služeb, jejichž úhradu obchodník s cennými papíry požaduje.

Maximální výše provize z uzavřeného obchodu na kapitálovém trhu není stanovena. Z povahy věci však nepochybně vyplývá, že výše provize nesmí být v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku a se zásadou poskytování služeb obchodníka s cennými papíry s odbornou péčí. Obchodník s cennými papíry je povinen požadovat v souladu s uvedenými zásadami na svém klientovi provizi z uzavřeného obchodu s cennými papíry v přiměřené výši, která zpravidla také bude záviset na skutečnosti, jakého cenného papíru se uzavíraný obchod týká, na jeho likviditě, na výši jeho ceny na veřejných trzích a na obdobných faktorech ovlivňujících úsilí obchodníka s cennými papíry při poskytnutí jeho služeb.

Fyzická osoba bez příslušného povolení Komise pro cenné papíry, která není zaměstnancem obchodníka s cennými papíry, není oprávněna obstarávat koupě nebo prodeje cenných papírů na základě uzavřené mandátní, příkazní, komisionářské či jiné smlouvy nebo na základě plné moci udělené obchodníkem s cennými papíry.

Z hlediska platné právní úpravy je taktéž nepřípustná spolupráce obchodníka s cennými papíry s právnickou osobou bez povolení obchodovat s cennými papíry, spočívající v uzavírání smluv o koupi nebo prodeji cenných papírů v zastoupení obchodníka s cennými papíry osobami v pracovním nebo obdobném poměru k spolupracující právnické osobě. V uvedeném případě není rozhodné, zda obchodník s cennými papíry a spolupracující právnická osoba mezi sebou uzavřeli mandátní, příkazní, komisionářskou či jinou smlouvu.

Osoba, které by poskytovala služby, jež charakterizují obchodování s cennými papíry, bez příslušného povolení Komise pro cenné papíry, by se tímto svým jednáním dopouštěla neoprávněného podnikání. Kromě sankcí ze strany orgánu státního dozoru nad kapitálovým trhem jí případně hrozí i uložení trestněprávní sankce podle příslušných ustanovení trestního práva, konkrétně zřejmě za trestný čin neoprávněného podnikání podle ust. § 118 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů.

Obchodník s cennými papíry je oprávněn stanovit různé výše poplatků za poskytnutí těchto služeb klientům obchodníkem s cennými papíry v závislosti na náročnosti poskytnuté služby. Obchodník s cennými papíry je však povinen seznámit své klienty před uzavřením smlouvy se sazebníkem poplatků za jím poskytované služby s dostatečnou specifikací různých příplatků a navýšení ceny za konkrétní poskytovanou službu v závislosti na náročnosti a způsobu poskytnutí služby, jakož i dostatečně průkazným způsobem prokázat klientovi účelnost vynaložených nákladů a jejich výši s podrobnou specifikací veškerých účtovaných služeb.

Maximální výše provize z uzavřeného obchodu na kapitálovém trhu není stanovena, avšak výše provize nesmí být v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku a se zásadou poskytování služeb obchodníka s cennými papíry s odbornou péčí.